

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

םיחספ ירבע קרפ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

פרק ערבי פסחים

משנה א'

ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד
שתחשך.

ערבי פסחים, כ"ה הגי' צוּשְׁכוֹת וצֵרֵז חֲלֶפֶס, וצוּשְׁכָה
שְׁבִיבֵי וצִירוּשְׁלוֹי הַגִּי' עֵרֵז פִּסְחִים וְכ"ה צֵרֵשׁ"י צְבוּרָה, וצֵרֵשׁ"ס
עֵרֵז פִּסְחִים. וְכֵתִיב צְבוּרָה עֵרֵז פִּסְחִים אִי גִרְסִין עֵרֵז
כִּיחָא וְאִי גִרְסִין עֵרֵז ה"ק עֵרֵז שְׁשׁוּעִין צו פִּסְחִים, אִי כוּי
עֵרֵז פִּסְחֵי רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי. וְצִהְיִת הַמִּזְבֵּחַ, פִּירוּשׁ הַקִּינְטֵרוֹס דל"ג
עֵרֵז חֲלָל עֵרֵז, דְּדוּקָא גִזִּי שְׁצִתוֹת וּי"ע שֶׁהֵן הִרְבֵּה צִטְנָה
שֵׁיךְ לְמִנְחֵי עֵרֵז, חֲבֵל פִּסְחֵי שְׁאִינוֹ חֲלָל פִּעֵס אַחַת צִטְנָה
לֹא שֵׁיךְ וְכו' חֲלָל עֵרֵז פִּסְחִים וְכו' שְׁשׁוּעִין צו פִּסְחִים הִרְבֵּה,
וְלֹא כִרְחַה דֵּהָא צֵפ' וְנִקְוֵס שְׁנֵהֲגוּ גִרְסִין צִבְלֵי הַסְּפָרִים עֵרֵז
פִּסְחִים לְעֵינֵי אִיסוּר וְלֵאכֵלָה לֶכֶן כִּרְחַה דִּגְרִסִין עֵרֵז, וְר"ל עֵרֵז
פִּסְחֵי שְׁצִבְלֵי שֶׁנֶּה וְשֵׁנִי, אִי כוּי נִקְטַע עֵרֵז וְשׁוֹס לִישְׁנָא דִּקְרָח
וְשִׁחְטוּ וְגו' צִין הַעֵרֵזִים.

והנה באמת צֵרֵשׁ וְנִקְוֵס שְׁנֵהֲגוּ הַנּוֹסְחָא צִבְלֵי הַסְּפָרִים
וְנִקְוֵס שְׁנֵהֲגוּ לְעֵשׂוֹת וְלֵאכֵלָה צֵרֵשׁ פִּסְחִים עַד חֲלוֹת. אַחֲרַי צֵפ'
חֲנוּד נִשְׁחַט הַגִּי' צוּשְׁכָה שְׁצוּשְׁכוֹת צֵרֵשׁ פִּסְחִים נִשְׁחַט צִטְנָה
וְנִחְלָה, חֵל עֵרֵז פִּסְחִים לְהִיֹּת צֵרֵשׁ שְׁצִת נִשְׁחַט צִטְנָה וְנִחְלָה
וְצוּשְׁכָה שְׁצִירוּשְׁלוֹי הַגִּי' צְבוּרָה עֵרֵז פִּסְחִים, אַחֲרַי צוּשְׁכָה
שְׁבִיבֵי גִרִים צֵרֵשׁ עֵרֵז פִּסְחִים וְצִיפָא חֵל עֵרֵז פִּסְחֵי
לְהִיֹּת צֵפ' וְשִׁינֵי כּוֹסְחָאוֹת כִּאִילוֹ הֵם ג"כ צְבוּרָה לְעֵינֵי
שְׁצִת וּי"ע, דִּגְרִסִין עֲלֵה צְבוּרָה דְחִיָּא לֹא יֵאָכֵל אִדָּם צֵרֵשׁ
שְׁצִתוֹת וַיִּוִּיִם עוֹזִים וְנִחְלָה וְלִנְעֵלָה וְכו'. וְשֵׁם צְבוּרָה אַחֲרַי
לֹא יֵאָכֵל אִדָּם צֵרֵשׁ שְׁצִת וַיִּוִּיִם וְעוֹזִים וְנִשְׁחַט שְׁצִת וְלִנְעֵלָה
וְכו', וְכֵן שְׁנוֹ צוּשְׁכָה דְנִקְוֵס שְׁנֵהֲגוּ וְנִקְוֵס לֵאכֹל לְלִי
צִבְלֵי פִּסְחִים וְכו' וְנִקְוֵס שְׁנֵהֲגוּ לְהַדְלִיק אַחַת הַנֵּר צִבְלֵי יוֹם
הַכִּפּוּרִים וְכו'. וְכֵן שְׁכִיב צִפְסָה צִלְשׁוֹן יִחִיד אֶחָד צִבְרִים שְׁנוֹסְגִים

צפסקה ראשון ושני. צפ' כל טעה אלו דצרים טאדס יולא צהן ידי חוצתו צפסקה צחטיס וצטעורים וכו' ואלו ירקות טאדס יולא צהן י"ח צפסקה צחזרת וכו', ולא חנו צפסקיס. ע"כ נראה וואן דחני ערצי פסקיס לא וועטצט וואן דחני ערצ פסק לא וועטצט, אזל ערצ פסקיס אינו אללא קטיעת הסופרים. אונס ווא סנקרא הוועכחא פסקיס צלשון רצים, ווא שאין כן צונס' טצת וונס' קוכה, הוא וועוס פסק ראשון ופסק שני.

סמוך למנחה, ונחה קטנה היא צט' טעות ונחלה והוא זמן הקרבת התמיד של צין הערבים כדחנן תמיד נשחט צטמונה ונחלה וקרצ צתטעה ונחלה, וצערצי פסקיס הקדיונו התמיד ופני הפסקיס, והיה קרצ צטמונה ונחלה ואח"כ הקריצו הפסקיס. ואיבעי להו צגמרא סמוך לנחה גדולה חנן וועוס פסק דילונא חתי לניוועך וחתי לאיונועי ונלועציז פסקא, כלו' וועטנה זו צזמן הצית נטית והא דווקייס עד שתחשך היינו טלא יקצע סעודתו עד זמן אכילת הפסק, או דילונא סמוך לנחה קטנה חנן וועוס וולה, דילונא חתי לניכלה לנחלה אכילה גסה כלו' טנפטו קלה ונלחכול עוד, וכעין טטנו לענין יוס הכפוריס האוכל אכילה גסה ציוה"כ פטור, וועיק אור רצינא ת"ס חפי' אגריפס הוועך טהוא רגיל לחכול צתטע טעות אוחו היום לא יאכל עד שתחשך וכו'. אזל וועוס איונועי ונלועציז פסקא לא חייטינן וכדאורינן לעיל (פ"ה ע"א) צני חצורה זריזין הן, וצוילתא דלא טכיסח לא גזרו רצנן.

ודוקא לקצוע אכילתו טנו, כדאורי טס צגמרא ח"ר חפי אזל וועציז הוא צוויי חרגיונא, ר' ילחק וועציז צירקי חניא כווי סכא טטוע וועציז צצני וועייס ונחנן לפני האורחים, ואעפ"י שאין ראה לדצר זכר לדצר כירו לכס כיר ואל תזרעו אל הקוליס. ופרט"י והרטצ"ס והאי דנקיע וועציז לפי טנאכלס על ידי עיבול. ויראה יותר נכון פי' הרצ אלפס, טגרס וועצל ופירט וועפל, כלו' וועציר פחו צוויי חרגיונא כגון פירות וקטניות וכיולא צהן. וכלו' טאוכל דצרים טאינס עיקר אכילה אללא טצילה. ולשון וועצל וועפל הוא דויון הצקר והפקר. וצתוספתא טלפנינו הגי' טטוע וועציט צצני וועייס, ויט לפרטו וועציט חת רעצוקו.

ובגמרא הקטו על וועטנה זו וואי איריא ערצי פסקיס חפי' ערצי טצתות ויויס טווציס כווי דתניא לא יאכל אדם

פסקה
צ"ס
רצי
כווי
ל"ג
פסקה
פסקה
צ"ה,
רצי
רצי
ר"ח
דיס
צ"ט
עה
זלה
ונטה
פח
ויין
רצי
רת
לה
ללי
יוס
יס

צערצו סצתות וי"ט וון הונחה ולמעלה כדי שיכנס לסצת כסחוא
תאום (וצגי' הרי"ף ונתאום, וצד"ס הציא נוסחא תאצ) דצרי ר'
יהודה רבי יוקי אומר אוכל והולך עד שתחשך. ונשני צסס רצ
הונח, לא לריכא אלח לר' יוקי דצערצו פסחים אף ר' יוקי מודה.
ווייחי טס עוד צרייחא אחרת ופסיקין לסצתות (ופי' המפורשים
צאס התחילו קודם תשע טעות) דצרי ר' יהודה ר' יוקי אומר
אין ופסיקין, ונעסה צרצ"ג ור' יהודה ור' יוקי טהיו וקוצין
צעכו וקדש עליהם היום, א"ל רצ"ג לר' יוקי צרצו רלוך נפסיק
וכיחוש לדצרי יהודה חצרתו, אומר לו צכל יוס ויוס אהה ונחצ
דצרי לפני ר' יהודה ועכשו אהה ונחצ דצרי ר' יהודה צפני הגס
לכצוש אה הונחה עוי צצית, א"ל א"כ לא נפסיק טווא יראו
התלמידים ויקצעו הלכה לדורות, אומר לא זזו נשס עד שקצעו
הלכה כר' יוקי. וסס (ק"צ ע"א) הציאו עוד צרייחא, תנו רצנן
צני חצורה טהיו וקוצין וקדש עליהן היום וציאין לו כוס של יין
ואומר עליו קדושת היום, וסני אומר עליו צרכת המזון, דצרי ר'
יהודה, כלו' שלריך להפסיק הסעודה, וכיון שכבר קדש היום
אומר תחלה קדושת היום ואח"כ צרכת המזון, (ויש גורסין ראשון
אומר עליו צהו"ז, סני אומר עליו קדושת היום, וכתב רס"י דלא
גרסינן לה), ר' יוקי אומר אוכל והולך עד שתחשך גמרו כוס
ראשון וצרך עליו צרכת המזון, והסני אומר עליו קדושת היום.
ובירושלמי גרסינן עלה דמתניתין ונתחיא דר' יהודה
דתני ערצ סצת וון הונחה ולמעלן לא יעשוס אדס כלוס עד
שתחשך כדי שיכנס לסצת צתאום ד"ר יהודה ר' יוקי אומר
אוכל והולך עד טעה טהוא ונשלים, ופסיקין לסצת ד"ר יהודה
ר' יוקי אומר אין ופסיקין, ונעסה צרצ"ג ור' יוקי צן חלפתא
טהיו וקוצין צע"ס צעכו וקדשם עליהן הסצת, א"ל רצ"ג לר"י
צן חלפתא רלוך טנפסוק לסצת, א"ל כל יוס ויוס וכו' א"ל א"כ
לא נפסוק טלא תוקצע הלכה צישראל כר' יהודה, לא זזו נשס
עד שקצעו הלכה כר' יוקי. ופי' עד טעה טהוא ונשלים טוא כהא
צרייחא דלעיל צני חצורה וכו', דתני צה ר' יוקי אומר אוכל
והולך עד שתחשך גמרו כוס ראשון וצרך עליו צהו"ז והסני
אומר עליו קדושת היום. ועיקרן של דצרים צתוספתא דצרכות
פ"ה, וסס הגי' לא יאכל אדס ע"ס וון הונחה ולמעלה כדי
שיכנס לסצת צתאום ד"ר יהודה ר' יוקי אומר אדס אוכל והולך

עד שתחטף, ונפסיקין לסבתות וכו' כמו שהיא בצל"י. ולפי
הירושלמי קתם רבי כר' יהודה, ושאלו גם זירושלמי והו
לוכל מיני כסבית והו לוכל מיני תרגימא ופטע לה ונחא, ר'
יודן נשייא קתה ולחא שאל לר' ונחא בגין דאחא לחי והו נסתי,
ח"ל תני ר' חייא חקור לאדם לטעום כלום עד שתחטף.

והנה פליג הירושלמי על הצל"י דאמר חף צטעימיה. וכן
הוא גורם בצדרי ר' יהודה והוא גירסת ר' חייא. ואומנם נתינתין
כר' יהודה ופי' לא יאכל שלא יעווס כלום. וגרסינן זירושלמי
בהא דנפסיקין דהיינו בהתחילו צומן היתר, רז יהודה צטע שמואל
זו דצרי ר' יהודה ור' יוסי אכל דצרי חכמים פורק ונפה ונקדש,
וצל"י (ק' ע"ח) הגי' ח"ר יהודה אומר שמואל חין הלכה לא כר"י
ולא כר"י אלא פורק ונפה ונקדש. ופרש"י, פורק ונפה על הסולחן
ונקדש היום וחוזר ואוכל.

והנה נחלקו הצל"י והירושלמי אליבא דנחאן נתינתא ח'
כר' יודה ח' כר' יוסי, ולפ"ז חית לן לפרוטי נתינתין דדרך אחר
דצ"ע"ס ועיו"ט יכול להוסיף וחול על הקודש מפלג הונחה ולנוצלה
שהוא קווד למנחה דנתינתין, כדגרסינן בצרכות (כ"ד ע"ג) רז
ללי של קצת צע"ס, אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה
ת"ס דח"ר כחונן אומר שמואל נתפלל אדם של קצת צע"ס ואומר
קדושה על הכוס. וח"כ יכול לקצוע קעודה קצת מצעוד יום, אכל
צערצו פקחים חקור חפי' חס התפלל ערצית לקצוע קעודתו עד
שתחטף, וטוס דאכילת ונלה היא ושתחטף כאכילת פקח שאינו
כאכל אלא צלילה ומייסינן דאכיל לה למלה אכילה גסה. וכעין זה
צרח"ס עיי"ס.

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב.

אפילו צמננה סצונשניות וצרש"י ורשצ"ס וכן צקיעעא
צגמרח (ק"ח ע"ח) הגי' ואפילו צוי"ו. וכתבו צתוקפות די"ו
דאדלעיל קחי עד שתחטף ואפי' עני סציראל, פי' חפי' עני שלא
אכל כוונה יוים לא יאכל עד שתחטף. וזהו הפי' יתייבצ לפי הגי'
ואפילו, אולם הקיעעא סצגמרח דגריס ואפילו ניייתי לה חקיעא
עד סיקצ, וצמנות רצה פ"כ חיתא ויקצ חלשים חת העס ונחאן
אמרו רצותינו חפי' עני סציראל לא יאכל עד סיקצ סכך עסה

ססוא
רי ר'
ס רז
צודה.
רטיס
אומר
סוצין
פסיק
צחצו
הגס
יראו
קצעו
רצקן
זל יין
רי ר'
היום
חסון
דלא
כוס
ציום.
צודה
עד
אומר
צודה
פחא
לר"י
ח"כ
צטעס
כסא
אוכל
צשני
כות
כדי
צולך

להם הקצ"ה, שנאמר ויקצ חלשים, וגרסו אפילו כלל וי"ו ואסיפא קאי. ובתחלה פירשו התו' שם, דק"ד דהסיבת עני לא חסיבה הסיבה דאין לו על וזה להקצ ואין זה דרך חירות. וגם זה הפי' רחוק ואינו נכון כדצעינן למימר לקמן.

עני שבישראל. לשון זה נמלא בכתובות פ"ד ו"ד

ר' יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחות (לאשתו שנתה) וצ' חלילים ונקינות. וכן שם פ"ה ו"ע צונטרה אשתו ע"י שליט וזה שמויב לתת לה שנינו, ד"ח צעני שבישראל אצל צונטרה הכל לפי כבודו. ונלמד ונכאן שלא הסתמוסו צלשון עני שבישראל על גודל עניות, דאע"כ כל ישראל עניים הם, אלא למי שאינו נכוד כגון שנמבר לעצדות, קראו עני שבישראל, שצנ"י בני אברהם ילחק ויעקב בני מלכים הם וזה שאינו נכוד נקרא עני שבישראל, ולפי שפלותו אין דרכו לאכול בכל השנה צהסיבה, ואורי צירושלמי עלה דנחיתין ח"ר לוי ולפי שדרך עצדים להיות אוכלין ועומד וכאן להיות אוכלין וקובין, להודיע שילאו ועצדות לחירות. ויקוד ונליטה זו הוא נור' עקיבה להצדיל צין עניי ישראל לעניי שאר האומות צ"ק צפ' הסובל, דת"ק אומר שם לענין העצייט הכל לפי כבודו, ע"ז אומר ר"ע אפי' עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו ונכסיסם שהם בני אברהם ילחק ויעקב. ומאמרו כאלו הם בני חורין ונכס שעל ווי שנמכר לעצדות ודצר. ובמכילתא דצטלה נס' פ"ד שנינו, זה הדבר וגו' עור לגלגלת, אמרו עכשו ילאו נחשון צן עונינד צויתו ומלקט הרצה, ילא עני שבישראל ומלקט קינעא, וכססן צאין לידי ודה נמלאו כולן שוין וכו'. והנה פי' חז"ל שם הנקרא כפי' הראצ"ע עיי"ש, והרי לענין המן העשיר והעני הכל שוין, אלא כונתם שזה איש נכוד ובני ציתו נרוצין וזה אינו נכוד.

אמנם היה נדרך כולם אפי' ווי שהיה עני לאכול בכל

השנה צהסיבה, וגרסינן בערכין (כ"ז ע"ג) דחייבי ערכין ומשכנין אותם אצל ושיירין לו ונעם מולעת וסנדליו וכו', וגרסינן צ"ו (ק"ג ע"ג) לענין וקדרין לצע"ה, וכותן ונעם ונעם ונלע לעשיר ונעם ונעם ומפן לעני וכו' ומפרש שם בגמרא, תרחי לנעם ליה חדא דאכיל עלה וחדא דזג עלה וכו', ובתצו צתו' שם דהא דלא חני בערכין אלא ונעם מולעת ונעם דמולעת לא סצקינן ליה אלא אחת בדאמר נוי הכא ונעם ונעם ונלע. ולי נראה דנעם דאכיל

עלה הוא בכלל וזון שם, שהרי כל כלי מאכל הם החם בכלל וזון.
 ועכ"פ וקדרין וטה דאכיל עלה חף לעני. וצונטרה חטתו ע"י
 שליש חני צכתוצות (ק"ד ע"ז) ונותן לה וטה ומופץ ומוחללת
 (מופץ רק ומוחללת, רש"י) וכחצו שם צתוס' (ק"ה ע"ח) ד"ה
 וכותנין לה וטה וכו', חף על גז דלגזי קדור חורינין צהוקצבל
 דכותנין לו וטה ומופץ, וטוס דטווא גזי חטה לא העריחוהו
 חכויים כ"כ דאפשר לה שחלך ד' חוות אחר אכילה וכו', דצ"צ
 שם חורו שלכך כותנין לו ז' וטות כדי שיוכרח לקום אחר
 קעודתו לילך ד' חוות, ולא יישן ויד צוקוס אכילתו וטוס סכנה
 עיי"ט. חונס צאות לא קטה מידי, דהכא לענין פסח גרקינין
 כווי (ק"ח ע"ז) חטה חלל צעלה לא צעיא הקיצה ואם חטה
 חטובה היא לריכה הקיצה, וכחצו הרשצ"ס ומופרט צטאילתות
 דר' אחאי פ' לו, לאו דרכייהו דנסי לויזגא. ונלות חלל צעלה,
 אינס מועיקר הגורא, חלל הם חוספות וחיזה מפרט טועה,
 וצכת"י דקדוקי קופרים הגי' חטה אינה לריכה הקיצה, והעיר
 צהגהותיו, וכ"ה צכת"י ז' וא"פ (חקפארד) וצטאילתות וצרי"ף
 וצרח"ט וצה' הריל"ג עמוד ל"ה וצרשצ"ס וצק' העטור וע'
 צרח"ט וצטור קי' תע"ז. וצקדר רז עורס איתא, חטה אינה
 לריכה הקיצה, שאין דרכן של נסים להקצ, ואם חטה חטובה
 היא לריכה הקיצה. וצוואור ואם חטה חטובה וכו', העיר צעל
 ד"ק ליתא צכת"י ח"פ, ונדהציאוהו כל הפוסקים ש"ו שנטעו.
 וריתי צפרי חדש קי' תע"ז, שהאריך צטעוים ופירושים על זה,
 ואח"כ קיים ולכן העיקר כו"ט צטאילתות דעעוא וטוס דלאו
 דרכייהו דנסי לויזגא, ולפ"ז כל חטה אינה לריכה הקיצה, עכ"ל.
 ויראה שדעתו שכל זה היא חוספה צגורא. וחונס גם צטאילתות
 איתא ואי חטה חטובה היא לריכה הקיצה. והאות טונהגס של
 הרוניים היה ג"כ לאכול צהקיצה, חצל הנסים לא היו אוכלות
 סכוצות וטוס לכיעות, חוץ ונסיס חטוצות טצגדיהן ונכות את
 כל רגליהן.

ורפי שהיה ונהגס לאכול ויקצ על הוטה חורו צקצת
 (קי"ט ע"ז) תניא ר' יוקי צ"ר יהודה חורו טני ויה"ט וכו'
 וכטצא לציתו ונלא כר דלוק ושלחן ערוך וועתו ונלעת ונלאך
 טוב חורו וכו', יגיד עליו רעו דוטה ונלעת להקצ עליה לאכילה
 קחור. וכן הא דתנן שם (קי"ג ע"ח) ומליעין את הוטות ונללי

סיפח
 סיפח
 זה
 ו"ד
 חה
 ע"י
 חצל
 עני
 לוי
 צכ"י
 קרח
 צה
 זיות
 דות
 דאל
 ייש
 חס
 חק
 דות
 לת
 עני
 ווין
 ונין
 צכי
 כל
 ונין
 ו"ו
 פיר
 ייה
 לא
 לא
 יל

שבת לשבת, אצל לא נשבת לנולא שבת וכו', לאו צמעות ליטן עליהן איירי כוונת ספי' הר"ו בפירושו וזהלכותיו (ה' שבת פכ"ג), דאך יפרט מילי שבת לשבת, אלא זהלעת נעות לאכילה קאורה, ונפורט בחוספתא דשבת (פי"ג) ודיחין עשרה כוסות שאס ירלה יסתה באחת עהן וליעין עטר נעות, שאס ירלה יקצ על אחת נהן.

ומה טיט לדון בזה הוא, אס ההסיבה היא נוננהגי קדמוני אונותינו בקעודה או שקבלו זה הוננהג נוננהגי אונות אחרים. ואונר כשכתבונ בנקראות נולא שלא הזכירו בקעודה אלא יסיבה אלא שהנמרגוים תרגוים בלשון הסיבה, ואערוך אותן כאן, קוס נא שבה ואכלה ולידי (בראשית כ"ד), ות"א קוס בען אקסחר ואכול, וי"ת קוס כדין אקסחר ותיכל. וישבו לאכל לחם (שס ל"ז), ת"א ואקסחר לנניכל לחנא, וי"ת ואחרו קדמוני. וישב העס לאכל ושתו (שמות ל"ב) ת"א ות"י ואקסחר ענא. וישבו ויאכלו שניהם יחדו ושתו (שופטים י"ט), ת"י ואקסחרו ואכלו. הנה הדש נחר ואכבי יסב אשז עם הונלך וגו', וישב הונלך אל הלחם לאכול, וישב הונלך על מושבו וגו', אל מושב הקיר וגו', וישב אצנר וולד שאלו וגו', ויקס יהונתן נעס השלחן וגו' (ש"א כ') כל הנסו יסיבות ת"י בלשון אקסחר. וכחז הרד"ק שס תרגומו ואקסחר וולכא על שוייה, פי' על נעתו כי נוננהג היה ציונים הסס לאכול בנקבה צמעות, וכן נולאנו בדברי רבותינו כי גם ציונים היה נוננהג. ולשון רס"י שס אל מושב הקיר בראש הנעס אלל הקיר, ויקס יהונתן, ענד נונקומו לפי שאין דרך הזן להיות נייקצ אלל אציו שדרכן היה לאכול נקוצין על הנעות והיה דוד נייקצ צין יהונתן וצין שאלו עכשו שלא בא דוד לא היקצ יהונתן עד שישב אצנר וולד שאלו ונח"כ ישב יהונתן וולד אצנר. ולפי' דברי רס"י נה שאלו בפקחים (ק"ח ע"א) צן אלל אציו צעי הסיבה, לאו בלד אציו אלא בפני אציו קאורה. ויהי סס ישבים אל השלחן (נ"א י"ג) ת"י והוה עד דאינון נקסרין. ובית נשתה לא תבא לשבת אותס לאכול ולשתות (ירמיה ע"ז) ת"י ובית אקסחרתא לא תיעול לאקסחרא. רק ביחזקאל (נ"ד, ג') את הנסיא נסיא הוא יסב צו לאכול לחם לפני ה', ת"י הוא יתיב ציה לנניכל לחנא קדם ה'. ונראה שטעמו שאין הסיבה בנקדש נפני כבוד של נעלה וכמו שאנרו יענין תלויד שאינו נקצ אלל רבו. אונס פטונן של הנקראות

שלח הזכירו לא שכיבה ולא שעיכה ולא נטייה חלל ישיבה ושמוע
 שהיתה אכילתן זישיבה על כפאות אל השולחן, שאם לא כן לונה
 הלריך לומר זחאי יוסף וישיוו לו לצדו ולהם לצדס וגו'
 (זרחשית ו"ג) הרי כל אחד ואחד וייקצ על ועתו ושלחנו לפניו
 צפני עלמו כלסון החוק' (פקחים ק' ע"ז) שהיו להם שלחנות
 קענים שכל אחד אוכל על שלחנו וכו'. וכן וולסון הסיפור על
 שאול ויהונתן ונכח שאל שלחן אחד היו אוכלים. גם וועלילת
 הכחוצ (וועלי ע') עזחה עזחה ונסכה יינה חף ערכה שלחנה,
 ושמוע שכל הקרואים אל שלחן אחד אוכלים. וכן היא וועלילת
 הכחוצ (תהלים קכ"ח) בניך כשתילי זתים קציצ לשלחך.

אמנם נוכל זה הנונה צפרקיים דצקיא זלרכי סעודה
 (זרכות ו"ו, ע"ז) שווספר זקעודה אחשוורט, וועות זהז וכסף
 על רלפת זעה וגו' (אסתר ח') ואור טס, והאן נפל על הועה
 אשר אסתר עליה (טס ז'). ויראה שכבר זיווי עווס נחפטע זה
 הנונה גם זישראל, והוא ונגנה אותם על כך, אור הסכזים
 על וועות טן וקרואים על ערשתם ואוכלים כרים וולאן וגו' הפרטים
 על פי הנבל וגו' השתים צוורקי יין ורלשית שונים יונסחו וגו'
 (עווס ו'), הנה יתאר הסיצתן זקעודתן עם כל פרטי הקעודה
 וועזיגת הכוקות והסיר והזור והזאת טון ערז כונו שהזכרו
 חלו הדזרים צוונהגי הקעודה צונס' זרכות ושאר הווקויות. וכן
 נוכל זיחזקאל שווכיר הועה וטון ערז והמוגור לגנאי, אור
 (כ"ג ו') והנה זאו לאשר רחלת וגו' ויטצת על וועה כזודה
 וקלחן ערוך לפניו וקטרתי ושני שונת עליה. אולם אור ויטצת
 על וועה כזודה, חולי שאף נסים חסובות לא היו עדיין חלל
 יוטצות על הועה. ויראה שנתהוה זה הנונה זאוועה זו לפי
 שהיו ווקורבלי צטר וגם היו אוכלים הרבה, כונו שאמרו חז"ל
 (וגילה י"א ע"ח) חיוה אחרי תנייכה דויה לדוז (דניאל ז') תני
 רז יוסף חלו פרקיים שאוכלין וסותין כדוז ווקורבלין צטר
 כדוז ווגדילין סער כדוז.

לא יאכל עד שיסב. לענין קדר הסיבה שנינו זתוספתא
 דזרכות פ"ד, כילד קדר הקעודה אורחים נכנסים ויוטצים
 ע"ג ספקלים ועל גזי קתדראות עד שיתכנסו כולן, נכנסו כולן
 וכתנו להם לידים, כל אחד ואחד כועל ידו אחת, וזגו להם את
 הכוס כל או"א וצרך לעלמו, הציאו לפניהם פרפריות כל או"א

ת ליטן
 פכ"ג,
 קאור,
 ירלה
 אחת
 קדמוני
 אחרי.
 ישיבה
 קוס
 קתחר
 ל"ז,
 לאכל
 וניהם
 ונחר
 אכול,
 וולד
 הכהו
 וולכא
 נקצה
 ונהג.
 ויקס
 חזיו
 וונתן
 זכר
 ווע
 זלד
 י"ג)
 וחס
 ורל.
 זכול
 דאס
 וורו
 זות

וצרך לעלמו. עלו והקיבו ונחנו להם לידי אעפ"י שנטל ידו
אח כועל לשתי ידיו, וזגו להם את הכוס אעפ"י שצריך על
הראשונה וצרך על השנייה, הציאו לפניהם פרפריות אעפ"י
שצריך על הראשונה וצרך על השנייה, ואחד וצרך לכולן. הצא
לאחר שלש פרפריות אין לו רשות ליכנס. אחר רש"ג זה ונהג
גדול היה צירושלים, פורקין ונעפחות על גבי פתח, בזמן שהנעפחות
פרוסות אורחין נכנסין, נסתלקו אין רשות לאורחין ליכנס. ובכת"י
ערפורט איזה סינוי לשון ושם הג' פורקין ונעפחת וכו' כ"ז
שהנעפחת פרוקה וכו'. והוצאה צרייתא זו צצצלי צרכות
(ו"ג ע"ח). והיא ג"כ צירושלמי כילד וצרכין צאיזה סינוי,
והא דרש"ג ליחא צירושלמי חלח וקיים ואין רשות לאורח ליכנס
אחר שלש פרפראות. ופירושו של דבר נראה, שהאורחים היו
מתכנסין צפרוזדור ויושצין שם על הקפסלין, ונשרתי הצית היו
מתלקין להם יין ופרפראות, כדי שלא יהיו יושצין פנוין, והיו
נכהגם להנחין עד שיתכנסו כל האורחים, ואח"כ יכנסו לנוקוס
הקצת הקעודה, ואין נעודה דרך ארץ שיצא אורח כשהן נוקצין
ואוכלין, וע"כ הונחיו צפרוזדור וחילקו להם פרפראות, וסינו
ושלשו צדבר, והצא לאחר ג' פרפראות אין לו עוד רשות ליכנס,
וכששנע הצא שכבר חילקו פרפראות ג' פעמים היה יולא לו
והולך, וצירושלים היה להם ונהג יפה שכיון שרואה שנסתלקה
הנעפחת ניד הוא חוזר.

ועל יסוד הנהג הזה סיניו צנוטכה צרכות (ו"ג ע"ח)
היו יושצין כל אחד וצרך לעלמו, הקצו אחד וצרך לכולן. ופירושא
דהיו יושצין, היינו צנוקוס שנותכנסים שם. איצרא צנוטכה
צצנוטכיות הגי' היו יושצין לאכול וכו', כצד העירו הגרי"צ
צגליון צצירושלמי וצרי"ף ורא"ש וצסאלתות ל"ג לאכול. ושרע"צ
לא עמד על צריו של דבר, גם צצרי רש"י אינם צרוצים עיי"ש.
וצגמרא גרקינן עלה, הקצו אין לא הקצו לא, ורוניסה עשרה
שהיו הולכים צדרך אעב"י שכולם אוכלים ונכבר אחד כל או"א
וצרך לעלמו, יצבו לאכול אעפ"י שכל או"א אוכל ונכברו אחד
וצרך לכולן, קחני יצבו אעפ"י שלא הקצו, אר"י צר ילחק
כגון דאמרי כיל וניכל לחנח צדוך פלן. והקשו צחוס' תינח
אנחי נוקסי ונדיוקא ותקסי ליה ורישא דקחני היו יושצים
וצרך כל אחד לעלמו, וי"ל דאי ורישא או"א שיצבו צצציל

עסק אחר, שלא היה דעתם ונתחלה לאכול, אבל אם ישבו אדעתא לאכול אפי' צלח הסיצה נזי ונהניא. וצאונת תירולס זה רחוק ורחוק, אבל כפי וזה שפירשנו הושטה, ורישא לא קשה וידי, שהרי לא קצעו עלום לאכול שם אלא להחכנס שם, אלא ודיוקא דסיפא דייק שכזר אפשר שיקצעו סעודתם ציחד צלח הסיצה כגון הולכי דרכים, ומקשי וכי אין זה קציעות ורנויהו עשרה שהיו הולכים וכו', וע"ז אר"כ צר"י כגון דאורי וכו', וכפרש"י דקצעי להם ונתחלה ונקום צדצור ועלה והזונה, אבל ישבו וואליהן צונקום אחד יחד אינה קציעות. וכל זה ציוניהם שהיה דרכם לקצוע סעודה בהסיצה, כמו שכחצו החוס' שם וז"ל יסיצה שלנו הוי קציעות לנו כהקצה דידהו, שהם היו רגילים כל אחד להקצ על ועתה ועל שלחנו, אבל עכשו כלנו אוכלים על שלחן אחד, וכשחנו אוכלים יחד היינו קציעותינו.

ובירושרמי גרסינן אהא ונתניתין, ריב"ל אומר צצצוע הצן היא ונתניתא הא צעה"צ צחוך ציתו לא, תני ר' חייא אפי' צעה"צ צחוך ציתו. ופי' ר' אליהו מפולדא צצצוע הצן, צצריח ויילה, אבל צצעה"צ שכל צני ציתו נגררים אחריו אין לריכים הסיצה שכולם קוונים עליו הרא"ש ז"ל. איצרא שכן הוא צרא"ש וז"ל יחד וצרך לכולן, ירושלמי ריב"ל אומר צצצועה כך היא ונתניתין, צאורחים הא צעה"צ צחוך ציתו לא, פי' דצעה"צ שכל צני ציתו נגררין עליו אין לריכין הסיצה, כי כולן קוונים עליו עכ"ל. וכחצ צועדני יו"ט ה"ג צצצועה כך היא, ונתניתין צאורחים וכן העתיקו תהר"י וצירושלמי דידן גריס צצצועה הכין היא ונתניתין הא צעה"צ. וצלי קפק שאילו הדברים האחרונים וסוצטים ול"ל צצצוע הצן היא ונתניתין הא צעה"צ וכו', כמו שהיא צאונת צירושלמי דידן. אונס עיקר פירושו של הרא"ש אינו מחוור, דאע"ו בהסיצה תליא ויילתא צקציעות תליא ויילתא, ואלוה תני ר' חייא אפי' צעה"צ צחוך ציתו, אם דרכו לקצוע עם צני ציתו ציסיצה למה לא יצרך לכולן. וראיתי צחוס' צרכות (ו"ג ע"א) ד"ה הוואיל, אהא דגרסינן החס שאלו את צן זונא ו"ו אורו צא להם יין צחוך הויזון כל או"א וצרך לעלמו ואחר הויזון אחד וצרך לכולם, אור להם הוואיל ואין צית הצליעה פנוי, וכחצו וז"ל וי"ו כשאומר קצרי וזרי והם וניחין לאכול כדי לשנוע הצרכה ולעכות און שיהא פעורים וכן ונשוע צירושלמי גצי הך

צרייתא ה"ו צאורחין, אצל צע"ה פעור ופני טהכל פונים אלל
צע"ה"ז. תני ר' חייא אף צע"ה"ז צחוק ציתו. ואם כי נראה שג'
אחרת הו"ל ופירשו לענין אס כל אחד מצדק לעלמו, כלווד עכ"פ
מדצריהם עפ"י גירסתנו, דלאו אצא דהיו יוסצין קאי, אלל
אסיפא קאי צא להם יין צחוק העוזון וכו'. ופירושא דנחניחין
היא כמו שפירשתי עפ"י התוספתא. והנה אעפ"י שכבר זכרו לעלמס
כשהיו יוסצין וצרכים פעם אחרת כסיקצו אלל שאלד מצדק
לכולם, ועלה קאמר צא להם יין וכו', שאעפ"י שכבר זכרו כל
או"א צפני עלמו שינוי הווקוס גורס להם זרכה אחרת, וע"ז
קאמר ריב"ל דצע"ה"ז עלמו צחוק ציתו אינו לריק לחזור ולצדק,
ותני ר' חייא דאף צע"ה"ז לריק לחזור ולצדק. והנה עיקר פלוגתאן
צע"ה"ז אס צירק צחדר א' צציתו אס לריק לחזור ולצדק צווקוס
אחר שאוכל טס. ורמיה לזה הפ' דוייתי עלה הטס צירושלנוי ר'
יעקב זר אחא צטס שמואל, קידש צצית זה וכוונך לאכול צצית
אחר לריק לקדש, רז אחא ר' חנינא צטס ר' (יהושע) [הושעיא
כל"ל. עיי' צפסיקתא רבתי ר"צ ע"א וצו"ע טס אות ל"ג] וי סקוכתו
עריצה עליו וקדש לילי יו"ט האחרון צחוק ציתו ועולה ואוכל
צחוק קוכתו, א"ר אצין ולא פליגי וזה דאמר ר' (יהושע) [הושעיא]
כסלח היה דדעתו לאכול צצית אחר, כלו' צטעה שקדש היה דעתו
לאכול צחוק קוכתו, וזה דאמר שמואל כשהיה דדעתו לאכול צצית
אחר, כלו' שכוונך ומה שהיה דדעתו ולכך לריק לחזור ולקדש,
אמר ר' נחא אחיא דשמואל כר' חייא, כלו' דאמר אף צע"ה"ז
צחוק ציתו לריק לחזור ולצדק, ודר' (יהושע) [הושעיא] כריב"ל,
כלווד דצע"ה"ז צחוק ציתו א"ל לחזור ולצדק (וכ"ה צצלי פסקים
ק"א, דס"ל לשמואל אין קידוש אלל צווקוס סעודה אפי' וצוקוס
לצוקוס צחד ציתא), א"ר אחי זאת אונרת שנחלקו צפירות, כלו' דלאו
דוקא בקדוש נחלקו אלל אפי' צירק על הפירות צחד ווקוס ורולס
לאכול צווקוס אחר (וזה הפירוש עולה יפה וכל הפירושים שנאמרו
צזה וגם וזה שכתבתי חני צו"ע טס צפסיקתא הוא צע"ל).

והנה עיקר יזה שאמרו לא יחבל עד שיסב, היינו שלל
יאכל דרך ארעי אלל שיקצע סעודתו. וצדקר הציצה גרסינן צצרכות
(ו"ו ע"ז), א"ל ריש גלותא לרז טטת אע"ג דרצנן קסיטי אסון
פרסאי צלרכי סעודה צקיאי וינייכו, צזון טסן שתי וטות גדול
ויקצ זראש (פרש"י וקצ חחלה על וטתו) וסני לו לנעלה הימנו

(ללד מראשותיו, רש"י), וזמון שהן שלש גדול וייקצ באולע, שני
לו לנעלה היונו, שלשי לו לנעלה היונו (ללד מרגלותיו. רש"י),
ח"ל וכי צעי אשתעווי צהדיה וחרין תרולו ויטיצ ונשתעי צהדיה,
ח"ל שאני פרקאי דנחוי ליה צנחוג וכו', אור רצ שסת חנא ונחיתא
ידענא, דחניא כילד קדר הסיצה צמון שהן שתי ונעות גדול
ויקצ צראש ושני לו לנעלה היונה, צמון שהן שלש ונעות שני
לו לנעלה היונו שלשי לו לנעלה היונו. ובעין זה הוא צחוספתא
דצרכות פ"ה, אלל דשס גריס צמון שהן שלש ונעות גדול וייקצ
צראש של אולעית וכו', ונקיים כך היו נקודרים והולכין, וי"ג
נקדין וכו', וכ"ה צירושלוי תענית פ"ד.

ויראה טעפ"י זה הקדר שנינו בהגדה נעשה צר"א ור"י
וראצ"ע ור"ע ור"ע שהיו נקוצין צבני צרק, דנקיע להו כקדר
שהיו נקודרין ראצ"ע באולע ור"א ור"י לנעלה היונו ור"ע ור"ט
לנעלה היונו. ועפי"ז יש להכריע בצרייתא דרשצ"ג וכו' שהיו
נקוצין ציבכו שהצחתי לעיל, דל"ג ור' יהודה, דאי ג' ונעות הוו,
היה רשצ"ג באולע והיה ל"ל נעשה צר' יהודה ורשצ"ג ור' יוסי,
אי נתי דעיקר נוסחא הכי הוה, וצא חזיה נעתיק שלא הצין הענין
ואקדמיה לרשצ"ג.

ויראה טצדורס של האמוראים כבר התחיל זה הונחה
להצעל ולא נהגו לאכול בהסיצה על הנעלה אלל יחידי גדולי
העם, וע"כ פירשו הונחה שהסיצה היא ונלה וניחדת ללילי פסק,
וקצעה האמוראים ללחת ידי חוצה. וגרסינן צירושלוי דע"פ ר'
קיוון צסס ריב"ל אותו כזית שאדם יולל צו צפסק לריך לאכלו
ויקצ, ר' יוסי צעא קומי ר' קיוון אפי' עצד לפני רבו, אפי' אשה
לפני צעלה, ח"ל צריצי ע"כ שונעת, כלו' שהקשה עליו שהרי עצד
ואשה נחויצין ג"כ צאכילת ונלה, וכי חניס יולאים צלל הסיצה,
ומעולם לא היה מונחה העצדים ואשה צפני צעלה להקצ. וצצצ
כבר נעשה להם הונחה להלכה, וגרסינן שם, איתמר ונלה לריך
הכזה, ונרור אין לריך הסיצה, יין איתמר ונשויה דר"כ לריך הסיצה
ואיתמר ונשויה דר"כ אין לריך הסיצה, ולא פליגי הא צתרתו כפי
קנאי, הא צתרתו כפי צתראי, אמרי לה להאי גיסקא ואמרי לה
להאי גיסקא וכו', השתא דאיתמר הכי ואיתמר הכי, אידי ואידי צעי
הסיצה. וצעי טס תלמיד אלל רבו נתי, ופטיע לה דאמר חזיי

כי הויכן צי מור זגינן אזירכי דהדדי, כי אחינן לצי רצ יוקף אור
לן לא לריכתו מורח רצך כמורח שמים.

ונשארה הקיזה זו קצועה לדורות עד שתקוה צשאלות
מה נסתנה וכו' שצבל הלילות אנו אוכלין צין יושצין וצין וקוצין
והלילה הזה כולנו וקוצין. וכבר העיר הגר"א שצושנה לא הזכרה
שאלה זו, שכך היה דרכם תמיד. וצקדר ר' עמרם הנוקחא אנו
אוכלין ושותין וכו'. והוא עפ"י וקקנת הצצלי דאף יין לריך הקיזה.
ועכ"פ היה המנהג עדיין ושתרצצ והולך צקעודת גדולים ושמים
כלשון הר"מ צפי' המנהג וחייצנו לאכול צהקיזה כדי שיאכל
כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים עד שיהיה דרך חירות.

אמנם כבר נשקע זה המנהג ואצד, ומתוך כך קמו גדולי
הרצנים ושדי ציה נרגא. הרצצין צקפרו אצן העזר (דף ע"ה ע"ב)
כתצ, והם היו נוהגין לישצ על המעות ולהקצ צמקיזה שואל,
אצל אנו שאין אנו רגילין צכך יולאין אנו כדרך הקצתינו ואין לנעות
יעין ושואל. והגה"מ פ"צ כתצ, רצינו אצי"ה כתצ שאין אנו לריכין
הקיזה צמון הזה שהרי צני חרי אינן וקוצין, ואדרבה ישיצה
כדרכן הוא דרך חירות, אונס יחידאס הוא ע"כ. והאצודרהס
העתיקו וכתצ, וכתצ אצי העזרי צזה"ז שאין רגילות צאגלנו להקצ
ישצ כדרכו ואינו לריך להקצ. וצוהרי"ל כתצ, אור ווהר"ש שואל
כתוצ צגליון האלפסי שהכיה לו אציו מו"ה זעקיל ז"ל ששוע עפי
רצו הר"ר יודא ז"ל דדוקא ציעיהס שהיו רגילין צהקיזה צשאר
יעות השנה אז וחוויצין צה צפקה אצל לדידן צצשאר יעות
השנה לא נהגינן צהקיזה אין לנו לעשותה צלילי פקה דוה חירות
שייך צזה, אדרבה דוה לחולה, וכן כתצ אצי העזרי. אונס צעלי
הס"ע ווגיניהס צאו"ח סי' תע"צ קצעו ההקיזה אף ציעינו לחוזה
והעני יקצ על הקפקל או על ירך חצירו, אך לא על ירך עלמו
דעיהזי כדואג, ואס אכל וולה ושתה ד' כוקות צלא הקיזה לריך
לחזור ולאכול ולשתות צהקיזה. וזה הרצצ"ה שיש אווריס שכדאי
הוא לקמוך עליו צדיעצד. והכל חייצין צהקיזה חוץ ונחלמיד לפני
רצו, ויש שפערו את האצל צתוך י"צ חודש ווהקיזה, וכל הנשים
חשוצוה ולריכות הקיזה, אצל כיון שכבר לא נהגו הנשים צהקיזה
למד הרמ"א זכות עליהן כי הן קוונות על הרצצ"ה שצזה"ז
אין להקצ. ונשנה לא זזה ווקיוה והצן שואל שצבל הלילות
וכו' והלילה הזה כולנו וקוצין.

ולא יפחתו רו מארבעה כוסות של יין ואפי' מן התמחוי.

ולא יפחתו פי' הנופורטים דאגזאי לדקה קאמר, דנושנע
להו דעל עני סזישראל הנוקבל לדקה קאמר, וכבר פירשנו דעני
סזישראל אינו נוקבל לדקה אלא שאינו איש נכוד, ופירוש ולא
יפחתו לו הוא, בני ציתו הנושרתים אותו בהקצתו, וכדקתני לקונן
ונוגו לו וכו' הציאו לפניו וכו', ואמר ולא יפחתו, שאם רולה לשתות
יותר הוא שיהיה כדלקונן.

מארבעה כוסות, גרסינן צירושלנוי נניין לד' כוסות,
ר' יוחנן צקס ר' צנייה כנגד ארבע גאולות, לכן אמר לצנ"י אני
ה' והולאתי וגו', והולאתי והללתי וגאלתי ולקחתי (*). ריב"ל
כנגד ד' כוסות של פרעה, וכוס פרעה צדי, ואשחט אותם אל
כוס פרעה, ואחן את הכוס על כף פרעה, ונתת כוס פרעה. ר'
לוי כנגד ד' נלכיות. ורצנן אמרו כנגד ד' כוסות של פורענות
שהקצ"ה עתיד להסקות את אר"ה, כי כה אמר ה' אלהי ישראל
אלי קח את כוס היין החמה וגו' (ירמיה כ"ה), כוס זהו צבל
ציד ה' ושכרת כל הארץ (שם כ"ה), כי כוס ציד ה' ויין חמר ואלא
נוקד וגו' (תהלים ע"ה), ינוטר על רשעים וגו' ורוח זלעפות ונת
כוס (שם י"ה), וכנגדן עתיד הקצ"ה להסקות את ישראל ד'
כוסות של נחמות ה' ונתת חלקי וכסי (שם ע"ז), דשנת צשון
ראשי כוסי רוייה (שם כ"ג), והדין כוס ישועות אשא (שם קט"ז)
חריין. והוא ג"כ צ"ר סוף וישב, ושם הגי' צשבוש ר' הונא צשס
ר' צנייה, דהא ר' צנייה רצו של ר' יוחנן היה, וגריס הא דריב"ל
צשס ר' שמואל בר נחמן, והא דרצנן אמרי צשס ריב"ל (כי כוס
ציד ה' חקר שם), ונוקיים וכנגדן הקצ"ה נשקה את ישראל ד'
כוסות של ישועה וכו' כוס ישועה אין כתיב כאן אלא כוס ישועות,
חדא ליונות הנושית ואחת ליונות גוג. ושינוי צשנות הדורשים הוא
שלא הועתק זה וזה, ואית דאמרי הכי ואית דאמרי הכי, ונלינו
כיולא בזה בתלמוד, איתנוא, איבא דאמרי, ואפי' צבעל נאמר אחד
נלינו נניין אמר לה צשס פלוני ונניין אמר לה וכו'. ורוב צעלי
ההלכות ונופרטי הנושנה תפסו בהא דד' לכוות של גאולה.

(*) וכתב הנוטהיג, והצאתי אינו יין הנניין שאינו יין הגאולות אלא
צורת הארץ היא.

האומנם שאין אלו הדרכות ונכונות אלא שכבר היה
הדבר נהג וזה בישראל והענין את המנהג צטעמי לרשות,
ומעולם אין הדבר קנה אל המנהג, אלא המנהג הוא קנה אל
הדבר, ומעשה עלינו לחקור איך נתקנו ד' בוקות. ואומר שנינו
במס' זבחים (ו"ז ע"א) צדק על היין שלפני המזון פטר את היין
שלפני המזון צדק על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת
שלפני המזון, וכחצ רש"י נוהגין היו להציא קודם אכילה כוס
יין לשמות כדחניא לקונן כילד קדר הקנה וכו', ומציאין לפניהם
פרפרות להוסיף אכילה כגון פרגיות ודגים, ואח"כ מציאין השלחן,
ולאחר גמר קעודה יושבים ושתיים ואוכלים, ומה הן אוכלים
פרפרות כגון כיסוי דוועלי ללחם ולחמניות, והוא יין ופרפרת
שלפני המזון ושתיים קודם זמנת המזון. עוד שנינו שם, זה להם יין
צחוק המזון כל אחד ואחד וצדק לעלמו, אחר המזון אחד וצדק
לכולם. וברקיען עלה בגורא, אחר רבה בר רב הנה א"ר יוחנן לא
שבו (דיין שלפני המזון פטר וכו'. רש"י) אלא בשמות וימים
עושים הואיל ואדם קוצע קעודתו על היין וכו', וצ"ל הוסיפו
צטעה שאדם יולא נוצית המרחץ וצטעה הקזת הדם הואיל ואדם
קוצע קעודתו על היין, אבל צטער ימות השנה וצדק על כל כוס
וכוס. וברקיען חו, איצעי לקו זה להם יין צחוק המזון והו סיפטור
את היין שלפני המזון, אם תוולי לוור צדק על היין שלפני המזון
וכו', וצ"ל זה לשמות וזה לשמות, אבל הכא דזה לשמות וזה
לשמות לא (רש"י, ולא היו רגילין לשמות צחוק הקעודה אלא וצע
לשמות), ואיפלגי זה אמוראי, ולב כחנן אחר פוטר, ואיתביה רבא
לר"כ מנחמיהן זה להם יין וכו' לאחר המזון אחד וצדק לכולם,
א"ל הכי קאמר אם לא זה להם יין צחוק המזון אלא לאחר המזון
אחד וצדק לכולם. וכד דייקין בלשון הושנה דלא חני הציאו להם
יין, או מווגו להם יין, וצ"ל שזה להם שלם היה להם וקודם. הן
אזנת דצרייתא דקדר הקנה בצלי הגי' כתיב זה להם יין, אולם
זה ושיבוש המעתיקים שכתבו כך צאשגירת לשון הושנה, שצחוקפת'
הגי' מווגו להם, וצירושלמי הגי' הציאו להם, וצאזנת צכ"י דקדוקי
קופרים הגי' אף בצלי הציאו להם. וצפסיס (ק"ג ע"א) כחלקו
אמוראי, כוס של צהו"ז אי צעי זרבה או לא, וברקיען שם ר' יעקב
בר אבא איקלע לבי רבא חזיה דצריך צפס"ג אבסא קנא והדר
צריך אבסא דצרכתא וכו', וכחצו המוס' והא דתקן צריך על היין

שלפני המזון פוער את היין שלאחר המזון, היינו לאחר הסעודה וקודם צה"ז. שהיו רגילין לשתות יין אחר הסעודה קודם צה"ז. אונס אחר העיון נראה דצאנת לפי הנושנה כוס של צה"ז אין טעון צרכה לפניו, ועל היין שלאחר המזון צרכו צה"ז, אלא דרב ותלמידיו הנהיגו דצה"ז הוה הקח הדעת וע"כ טעון צרכה (וע"ע בסקוף צהערה).

נמצינו לעידין שקודם סעודה היו שותין יין ואוכלים פרפראות לעורר תאות האכילה, וכדאמרינן בפסקים (ק"ד ע"ג) דאמרא ונגרר גריה, וזהו יין שלפני המזון, וצתוך הסעודה היו שותין מעט כדי לשרות, והוא יין שצתוך המזון, ועיקר שתייתם היתה לאחר הסעודה, וכדאמרינן בחולין (ד' ע"ג) לאו אורחא דנולכא נשתיא בלא וניכלא, וזהו יין שלאחר המזון. ולפ"ז הולכנו בכל סעודה שקובצין על היין כגון צצצות וצ"ע לכל הפחות ג' כוסות, אולם צלילי פסח הוסיפו כוס אחד נוסף הלל. שהרי הוא אומר כוס ישועות אשא וגו', והוה להו ד' כוסות, ועיקר כוס של פסח הוא כוס הרביעי. ומונהג אלו הג' כוסות נהווה לקדש על כוס הראשון, וכן צעודת אירוסין ונשואין וצצוע הבן לצרך הצרכות על אותו כוס, ומה הונהג צידנו לצרכס על הכוס וכן לצרך צה"ז על הכוס השלישי ולכך שנינו וזגו לו כוס שלישי וצרך על מזונו, רביעי גומר עליו את ההלל וכו' צין הכוסות הללו הם לשתות שותה, צין שלישי לרביעי לא ישתה, כדי לעשות הכירא שהוא כוס של פסח.

ואפי' מן התמחוי, כלו' אפי' עני צצענייס שאין לו מזון צ' קעודות ונחפרכס מן התמחוי נותנין לו ד' כוסות, אי כניי שיש לו צ' קעודות אלא שאין לו יין נותנין לו מן התמחוי, וגרסינן עלה צירושלנוי א"ר חיה בר אבא לפי שאין ערב לאדם לוכל מן הקופה וכאן אפי' מן התמחוי, ונשנע דביש לו לאכול אלא שאין לו יין דנחויי צ לקבל. וצצלי (קי"ג) גרסינן פשיעא, לא כלרכא אלא אפי' לר"ע דאמר עשה שצתך חול ואל הלערך לצריות וכו'. ש"ו דצנושנה לאו נגצאי לדקס איירי, אלא דאיכו נחויי צ לקבל. ושצ ראיתי צתוספות אל הנרדכי שהציאו צסס ר' יחיאל שכתב נחי קנול"ן פשיעא כיון דנחויי צ ד' כוסות וכו' לכן נראה דנחויי שיש לו מזון צ' קעודות וכו' ואם לא צצציל הד' כוסות לא היה נזקק ליטול מן התמחוי וצצציל ד' כוסות קאמר שיחנו לו גצאי לדקס אפי' מן התמחוי וכן נשנע צירושלנוי ר' חייא בר יודן

לפי שאין ערצ לו לאדם ליקח וון ה כ י פ ה , של כאן אפי' וון התנוחי, ויותר נראה כמו שכתבתי דנחוייז לקבל.

משנה ב'

מזגו לו כוס ראשון, בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין, ובה"א מברך על היין ואח"כ מברך על היום.

פרוגתא זו שנה כזר אותה צרכות צפ' ואלו דברים, ומפורשת בתוספתא סס והכא, והוצאה בצבלי וצירושלנוי סס והכא, דענוא ד"ט שקדושת היום גרומת לין שיצא, וכזר נתחייז בקדושת היום עד שלא צא היין, וטעמא ד"ט שהיין גורם לקדושת היום שתאמר, שאם אין לו על וזה לקדש לא יקדש, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ואיכפל וקדר הושתה לטנותם כאן דהו"א דליני פקח שאני, שאין לך לוור שאם אין לו יין לא יקדש שעל כרחו יש לו יין ואפי' וון התנוחי והו"א דנוודי צ"ה לצ"ט, ח"כ איפכא שאין הקידוש גורם לין שהרי תקנו ד' כוקות ונוודי צ"ט לצ"ה קמל"ן.

משנה ג'

הביאו לפניו מטבר בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת.

במשנה שצירושלנוי הגי' הביאו לפניו ירקות וחזרת וטבל וכו', ובכת"י צעל דקדוקי סופרים הגי' הביאו לפניו ירקות וטבל וכו'. ופי' רש"י ורשב"ם הביאו לפניו ירקות, וטבל בחזרת, כלו' אם אין סס ירק אחר וטבל החזרת בחרוקת ואיכל. ורבינו חננאל פי' הביאו לפניו סולסן, שהרי אין וציאין הסולסן עד אחר קידוש, וטבל החזרת בחרוקת ווצרך צפה"א, ונפסיק עד שנגיע לפרפרת הפת והיא עת אכילת וולה. והביאוהו בתוספות וחפסו צפירוש ודלא קתני בהדיא הביאו לפניו חזרת כדקתני צקנון הביאו לפניו וולה וחזרת. והנה חרוקת לא החזרה צושטה. גם וזה שפי' ונפסיק עד שנגיע וכו', אינו צושועות לשון הושטה. אונס צציקרו של